

Posudek vedoucího práce

Patrik CHMEL

Musíš/smíš/nesmíš: Výuka etika a morální psychologie

Katedra učitelství, HTF UK

Práce Patrika Chmela představuje plán uceleného vyučovacího bloku věnovaného etice a morální psychologii a reflektuje autorovy zkušenosti s jeho uplatněním v praxi. *Předmluva* (s. 1) vysvětluje autorovu motivaci pro napsání práce, *Úvod* (s. 2-5) představuje jeho cíle, postup a strukturu textu. Následující kapitoly se posléze soustředí na jednotlivé hodiny vyučovacího bloku: Kapitola 1. na tramvajové dilema a odhalování vstupních morálních intuic žáků a žákyň (s. 6-10), kapitola 2. na základní rodiny etických teorií a jejich aplikaci na tramvajové dilema a na problém pravdomluvnosti (s. 11-18), kapitola 3. na Kohlbergovu teorii morálního vývoje (s. 19-24), kapitola 4. na etiku péče a volbu aktivity, jejímž prostřednictvím mohou žáci a žákyň posilovat jimi zvolenou morální hodnotu (s. 25-30), kapitola 5. na teorii kognitivní disonance a efektivní altruismus (s. 31-36), kapitola 6. na kulturní variantu morálního relativismu (s. 37-43) a kapitola 7. na reflexi celého bloku (s. 44). Stručný *Závěr* shrnuje autorovy cíle a záměry (s. 45).

Práci pokládám za velmi zdařilou. Autor jejím prostřednictvím prokazuje vynikající předpoklady pro výkon profese vyučujícího i svoji schopnost koncipovat komplexní akademický text. Konkrétně oceňuji zejména následující skutečnosti:

1. Tematizované teorie jsou vysvětlené suverénně, s hlubokým porozuměním, a to včetně jejich intelektuálně složitějších rozměrů. Autor zároveň důsledně a přesvědčivě zdůvodňuje zvolené postupy (viz např.: „*Pokud bylo hlasování v celé třídě jednomyslné, měli bychom žáky povzbudit k tomu, aby zkusili vymyslet argumenty podporující opačné stanovisko a vžít se do někoho, kdo by takto volil. Vnímám to jako důležité, protože pak ve studentech posílíme schopnost kritického myšlení, neutrálního hledání argumentů pro a proti a snížíme tím i míru konfirmačního zkreslení.*“ [s. 8]). Obojí dokládá, že má sám na vysoké úrovni osvojené intelektuální dovednosti, které by měl jím předkládaný blok rozvíjet.
2. Plány hodiny jsou přesně popsány, orientované na přiměřeně konkrétní a jasně zformulované cíle a mají jasnou, logicky vystavěnou strukturu, která je zároveň předložena jako flexibilní, upravitelná podle míry zapojení žáků a žákyň (viz např.: „*Pokud zbude čas, může už na tramvajové dilema aplikovat etické teorie deontologie, konsekvencialismu a etiky ctností. Naopak pokud není v hodině dost času, může učitel návrhy řešení tramvajového dilematu zadat jako dobrovolný domácí úkol.*“ [s. 10]). Logicky provázané jsou také jednotlivé hodiny mezi sebou (etika péče jako alternativa ke Kohlbergově teorii, na Kohlberga navázaný rozbor fenoménu kognitivní disonance i morálního relativismu...).
3. Blok jako celek je obsahově (představovány a zvažovány jsou rozmanité morální teorie i psychologické či antropologické studie) a metodicky pestrý (zahrnuje práci s videem, s texty, využití rozmanitých forem diskusí, teoretické i praktické domácí úkoly...). Jeho cíle jsou znalostní, dovednostní i postojoyé (má mj. „*učit náležité argumentaci, otevřené komunikaci, klidné výměně názorů, naslouchání, respektu k odlišným stanoviskům a spolupráci při skupinové práci*“ [s. 2]). Soustředí se na naplňování velkého množství potřeb žáků a žákyň (pozornost je věnována nejen vysvětlování, ale i práci s ukázkami, procvičování a zpětné vazbě, reflexi...). Důraz je kladen i na to, aby žáci a žákyň přenesli získané kompetence do reálného života. V souladu s principy problémově orientované výuky také autor důsledně tematizuje silné i slabé stránky jednotlivých teorií, nabízí uči nim alternativy a vybízí k jejich kritické reflexi.

4. Autor v textu prokazuje svoji ochotu a schopnost na sobě pracovat, upravovat postupy na základě zkušenosti (viz např. reflexe hodiny věnované etice péče na s. 29-30). Pojmenovává také klady i zápory možných postupů (viz např.: „*Oba přístupy mají svá úskalí. Ten první by mohl ve studentech implikovat, že ostatní kultury jsou lepší než ta naše, a vést k naivnímu, neinformovanému a nekritickému obdivu třeba k domorodým společnostem nebo východním náboženstvím. Ten druhý by zase mohl neprávem evokovat domněnku, že naše kultura je ta správná a přirozená a v ostatních společnostech žijí jen necivilizovaní, nevzdělaní, špinaví barbaři. Myslím si, že lepší by bylo oba přístupy kombinovat a ukazovat, že jiné kultury přinášejí pohledy a aktivity, ze kterých se můžeme něčemu přiučit, ale na druhou stranu jsou i nositelkami mnoha pohledů a aktivit, které bychom v naší společnosti asi nechtěli. Studenti by si tohoto napětí měli být vědomi.*“ [s. 41])

Mezi další klady práce řadím to, že využívá bohaté spektrum odborné literatury, české i zahraniční, filosofické, společensko-vědní i oborově-didaktické.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm „výborně“.

Mgr. Matěj Král, Ph.D.

V Praze 31. 5. 2024

